Přísnost zákona co do povinnosti výchovy dítěte obráží se ve dvou ustanoveních; dle § 177 o. o. z. pozbývá otec, kterýž naprosto zanedbává zaopatření a výchovu svých dítek, moci otcovské navždy, dle § 769 o. o. z. mohou pak rodičové býti od svých dítek vyděděni, jestliže docela o výchovu jejich se nestarali.

4. I děti nemanželské oprávněny jsou požadovati na rodičích svých zaopatření, vychování a ošetřování měrou jejich (rodičů) jmění přiměřenou. Povinnosti tyto odnášejí se na trojí stupeň věku a to: dětství, nedospělost a nezletilost (rozh. ze dne 19. listopadu 1863 č. 8087, sb. »Gl. Ung.« č. 1832). I tu postihuje povinnost alimentační v první řadě otce, nemůže-li povinnosti této dostáti, dochází na matku. Pokud matka chce a může své nemanželské dítko sama vychovávati v duchu jeho příštího povolání, nesmí jí otec dítko odníti. Je-li však blaho dítěte výchovou matky ohroženo, musí býti od ní odděleno. Rodiče mají toho vůli dohodnouti se mezi sebou o vychování nemanželského dítěte, avšak úmluva taková nemá býti právu dítěte nijakž na újmu (§§ 166—170 o. o. z.).

5. Nezletilci, kteří nejsou pod mocí otcovskou, podřízeni jsou poručníku. Tento má rovněž povinnost a právo starati se o výchovu nezletilce, avšak v důležitých záležitostech vymoci si musí teprve předpisů poručenského soudu. Osoba osiřelého nedospělce má býti předkem svěřena matce a to i tehdy, když v poručnictví se neuvázala nebo se opět provdala (§§ 216 a 218 o. o. z.).

II. Co se týče nákladů s výchovou spojených, dlužno lišiti, má-li dítě, o jehož výchovu jde, své jmění, čili nic. V prvém případu hradí se náklady vychování z příjmů plynoucích ze jmění; nepostačují-li tyto příjmy, jsou rodičové (srv. svrchu) povinni nedostávající se prostředky doplniti a má li dítko poručníka, smí býti k tomu použito se schválením soudu poručenského i jmění hlavního. Nemá-li dítě jmění žádného, zavázáni jsou rodičové veškery náklady vychování ze svého nésti, a poručník má přiměřený nárok na dobročinné ústavy do té doby, dokud nezletilec sám živiti se nemůže (§§ 150, 219—221 o. o. z.).

III. Co se týče povinnosti školní, dlužno poznamenati: Říšský zákon o školách národních ze dne 14. května 1869 č. 62 ř. z. (pozměněný zákonem ze dne 2. května 1883 č. 53 ř. z.) stanoví: Škola národní má za úkol vychovávati dítky mravně-náboženským směrem, rozvíjeti jich duševní činnost a vyzbrojiti je vědomostmi a schopnostmi pro život žádoucími. Rodičové anebo jich zástupci nesmí dítky své, pokud se týká, poručence, ponechati bez vyučování předepsaného pro veřejné školy národní. Povinnost školní počíná dokonaným šestým rokem a trvá pravidelně až do dovršeného 14. roku. Dítky mohou býti sproštěny návštěvy školy veřejné a vyučovány doma nebo ve škole soukromé, avšak rodiče jsou zodpovědni za to, aby se dítkám v tom případu v dostatečné míře dostalo aspoň vyučování předepsaného pro školy národní. Okresní školní dozorce má eventuelně právo i závazek o tom se přesvědčiti.

IV. Příspěvky na vychovávání. Viz čl. Pense státních úředníků, jich vdov a sirotků.

Vykázání (v řízení celním a důchodkovém).

Vykázáním rozumí se povinnosť prokázati odebrání, původ a vyclení zboží; předpis tento jest nejúčinnějším kontrolním opatřením v řízení celním.

I. Rozsah vykázání.

Prokázáno budiž:

1. odebrání zboží, kdy a od které osoby přešlo na toho, jenž odebrání má prokázati;

2. původ zboží, kdy, ve kterém místě a kým bylo vyrobeno;

3. vyclení zboží, kdy a u kterého celního úřadu celnímu řízení pro dovoz zboží předepsanému bylo podrobeno (§ 307 cel. a mon. ř.).

II. Předměty vykázání podléhající.

Povinnosť vykázati odebrání, původ a vyclení vztahuje se toliko na předměty skutečně existující, nikoli tedy na předměty spotřebené nebo zpracované nebo na věci nesoucí patrné stopy delšího užívání (§ 308).

III. Osoby k vykázání povinné.

Odebrání má prokázati:

1. každý, kdo zboží s jednoho místa na druhé dopravuje a byv vyzván, aby udal, kde, kdy a od koho předmět převzal a komu a kam jest týž určen (§ 269), tak učiniti odepře nebo udá, že zboží převzal od osoby neznámé neb od osoby, jejíž pobyt mu není znám, nebo objeví-li se jeho udání při pozdějším šetření nesprávným (§ 310), dále

2. kdo dopravuje zboží, jež dle předpisu musí býti opatřeno písemným vykázáním, na jiné místo a nepředloží papíry sloužící k zjištění nákladu zboží (§ 311);

3. osoby provozující obchod, tudíž i podomní obchodníci kdykoli na požádání důchodkového úředníka (§ 312). Tito mají dále vykázati též vyclení

a) předmětů monopolu, jichž cizí původ jest prokázán a

b) předmětů, jež patrně z ciziny přicházejí (§ 314).

4. Živnostníci, kteří se zabývají úpravou zboží, jako barvíři, tiskaři, valcháři, běliči a pod. jsou ve příčině závazku vykázati odebrání, původ nebo vyclení zboží obchodníkům postaveni na roveň (§ 316).

5. Naproti tomu živnostníci, kteří surové látky zpracují nebo výrobky tím způsobem přetvoří, že se stávají pak zbožím jiného druhu, jsou povinni vykázati původ zboží, jehož výrobou se zaměstnávají a jež u nich zpracované nebo nezpracované bylo nalezeno.

6. Osoby, kteréž neprovozují obchod ani jinou živnosť, musí vykázati odebrání nového, neopotřebovaného zboží, jež u nich bylo nalezeno:

a) jestliže vzhledem k množství a povaze své patrně přesahuje potřebu osobním poměrům majitele odpovídající, nebo

b) podléhá-li toto zboží v místě, kde bylo nalezeno, dozoru celních úřadů (§§ 337—360);

c) dále oněch předmětů, na nichž jest výslovně vyznačeno cizozemské místo výroby a konečně

d) výrobků, jež, jsou-li zhotoveny neb upraveny v tuzemsku, mají býti opatřeny předepsaným označením, na nichž však označení takové schází.

Tyto osoby musí vykázati původ nebo vyclení zboží, jestliže majitel jeho při příchodu přes celní hranici nebo při prohledávání snažil se finanční stráži ujíti, nebo jestliže se tomuto prohledání vzpíral anebo konečně, náleží-li zboží mezi předměty státního monopolu a bylo-li při prohlídce uznáno, že nepochází ze státní továrny. Vyclení musí konečně

PROF DR UTAKAR SOMMER

majitel nového, neopotřebovaného zboží prokázati, pochází-li toto zboží patrně z ciziny (§§ 319 a 320).

7. Majitelé pozemků čítají se k obchodníkům nebo jiným živnostníkům jen potud, pokud se jejich zaměstnání neobmezuje toliko na polní hospodářství, nýbrž pokud kupují též surové látky a jiné zboží, jež zpracované nebo nezpracované opět dále prodávají (§ 321). Pravidlem jest, že kromě případů, ve kterých předepsáno jest podání určitých průkazů a mimo živnostníky pod dozorem se nacházející, vykázání se má žádati jen tenkráte, je-li podezření, že byl spáchán přestupek celních předpisů (§§ 323 a 324). Jakým způsobem má býti podán důkaz o odebrání a původu zboží, ustanovují blíže trestní zákony důchodkové (srv. čl. Důkaz v právu trestním důchodkovém).

IV. Ustanovení trestního práva důchodkového.

Kdo nevyhoví řádnému vyzvání, aby vykázal odebrání, původ nebo vyclení zboží, dopouští se těžkého přestupku důchodkového:

1. je-li tu jeden nebo více důvodů podezření v celním řádě vyznačených (§§ 324 a 325);

2. náleží-li předmět mezi zboží v pohraničním okrese kontrole podléhající nebo mezi zboží podrobené ve vnitřním celním území kontrole zostřené a byl-li nalezen v prvém případě v pohraničním okresu a v případě druhém ve vnitřním území celním;

3. byla-li osoba k vykázání povinná již odsouzena jednou pro podloudnictví nebo těžký přestupek důchodkový podloudnictví příbuzný nebo dvakrát pro nepodání předepsaného vykázání (§ 379).

K živnostem kontrole podrobeným náleží: pivovarnictví, líhovarnictví, prodej vína, vinného a ovocného moštu v malém a dobytčí jatky. Nesplní-li ten, kdo takovou živnosť provozuje, svoji povinnosť ve příčině vykázání odebrání, původu nebo vyclení zboží dle cel. a mon. řádu nebo dle zvláštních předpisů o dani spotřební jemu náležející, ačkoli řádně byl k tomu vyzván, dopouští se přestupku dle § 379. Vyrabitelé piva jsou povinni boletami prokázati, že z mladinky a zásob piva v místnostech závodu se nacházejících spotřební daň byla zapravena (§ 18 výn. min. fin. ze dne 19. prosince 1892 č. 264 ř. z.).

V. Pominutí trestu.

Jestliže ten, kdo jest povinen vykázati odebrání, původ nebo vyclení určitého předmětu, předmět tento, prve než k tomu byl vyzván, dobrovolně podrobí celnímu řízení předepsanému pro dovoz zboží z ciziny a zapraví z něho dovozné clo, nemůže býti trestán pro nevykázání ve příčině téhož předmětu; dopustil-li se však při tom ještě jiného přestupku než opomenutí vykázání, budiž pro tento druhý přestupek dle předpisu potrestán (§ 479).

Výkaz konečný (pozůstalostní) jest sestavení čistého jmění pozůstalostního, kterýž sdělati jest u přítomnosti poručníka nebo kuratora před nebo po soudním odevzdání a kterýž tehdy jest podrobiti soudnímu prozkoumání nebo schválení, přechází-li celá pozůstalost na jediného dědice nedospělého (poručence). Konečný výkaz má sloužiti při příštím vedení účtu poručenského neb opatrovnického za hlavní základ (§ 172 cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z.). Konečný výkaz poskytovati má jasný obraz o stavu dědictví a musí obsahovati ve formuláři k tomu předepsaném stav aktivní i passivní a součet čistého jmění pozůstalostního s udáním,